
El patrimoni cultural i literari

Els qui es dediquen a la recerca cultural ho saben prou: una part considerable – molt considerable – dels seus esforços s'esmercen en un fons perdut: suplir les deficiències dels serveis que ofereixen les institucions responsables de la conservació i la custòdia del patrimoni escrit. En els darrers vint anys han passat moltes coses, moltes, tant en l'àmbit polític i social, com en el tècnic i professional (amb l'aparició de tota la nova tecnologia aplicada a la biblioteconomia i al documentalisme), que ben poca repercussió han tingut en les nostres institucions. La Biblioteca de Catalunya, l'Arxiu Nacional de Catalunya, l'Arxiu de la Corona d'Aragó, la Biblioteca «Provincial» i Universitària i l'Institut Municipal d'Història (Arxiu Històric de la Ciutat i Hemeroteca Municipal), la Biblioteca Arús, entre altres –i parlant només de Barcelona–, continuen en l'eterna precarietat, amb uns pressupostos migrats i uns serveis absolutament deficitaris. La possibilitat d'ordenació coordinada, global, si és que mai ha existit, sembla ja definitivament descartada. En alguns casos –Biblioteca de Catalunya i l'Institut Municipal d'Història– fins i tot han reduït els seus serveis en una provisionalitat que, si bé en el primer dels casos sembla que desembocarà tard o d'hora en un considerable millorament, en el segon, pels símptomes que presenta, ben segur que s'eternitzarà. I, el que és més greu: tot sembla obeir no pas a la desitjable planificació a llarg terme, sinó, ben al contrari, als pedaços, a les solucions improvisades, a què obliga l'absència d'aquesta planificació. Afegiu-hi, a més, els baixíssims pressupostos, que no permeten ni la conservació adequada dels fons, ni la seva renovació i ampliació i, encara menys, l'habilitació d'unes formes de consulta pública que n'impedeixin l'accelerada degradació (una degradació ja alarmant i irreparable pel que fa al fons d'hemeroteca). I, si parlem de consulta pública, tot fent

constar d'antuvi les excepcions que convingui – sortosament prou nombroses i honorables –, no podem menys de denunciar la manca de professionalitat de molts dels qui atenen el públic, que no veuen en els lectors altra cosa que l'enemic que actua amb l'únic i exclusiu objectiu de donar-los feina a ells.

Tot això és greu. És greu i té responsables, amb noms i cognoms. Que no són, justament, els responsables directes d'aquest patrimoni. Aquests són els primers a reconèixer les mancances, i sovint han assumit les seves funcions malgrat saber què s'hi jugaven. Els autèntics responsables es troben en les instàncies polítiques, en els nivells més alts de les instàncies polítiques. Sobretot de l'Ajuntament de Barcelona i de la Generalitat de Catalunya. I de les Diputacions. És a dir, aquells que no han sabut – o no han volgut – entendre's. Les tasques de suplència d'una política «nacional» que Diputacions i Ajuntament han fet en períodes de repressió cultural sembla que els hagin donat butlla per impedir que aquesta política es realitzi quan pot realitzar-se. Alhora, però, ha mancat una voluntat autèntica, real, de realitzar-la i una visió àmplia de l'objectiu que s'hi persegueix i els mitjans per a assolir-lo. Perquè la política de la Generalitat no sembla, tampoc, que vagi més enllà de cobrir les necessitats immediates, particularment les derivades de l'activitat administrativa (que obliguen a la construcció d'un magne edifici de nova planta per a albergar l'Arxiu Nacional de Catalunya). De la dimensió històrica i cultural, ben poca rendibilitat electoral se'n pot treure. Però un govern que es vol nacional ha de mirar més enllà. Perquè, justament, aquesta absència d'una política entorn del patrimoni escrit va minant dia a dia la construcció d'una cultura pròpia, assentada en el coneixement sòlid, documentat, de la nostra pròpia realitat històrica, social i cultural. Que és l'única manera com podem desenvolupar un paper que no sigui de simples comparses en el món contemporani.

Un dels aspectes més greus del problema té a veure amb la història literària. Deixada de la mà de Déu per l'Institut d'Estudis Catalans i deixada de la mà de Déu per la Generalitat – que delega les funcions en una Institució de les Lletres Catalanes que defuig responsabilitats més que no n'assumeix –, ningú no s'ha preocupat de la socialització d'un patrimoni cultural i literari que va rebre fortament les conseqüències de la guerra i la postguerra – sobretot: amb el temor dels qui havien restat a l'interior de conservar papers que els podien comprometre. Determinats autors, com Víctor Català o Josep Pla, han trobat – en la família o en pretesos amics – qui n'acaparés la propietat ben lluny dels interessos col·lectius; en altres casos, els papers han restat en l'àmbit familiar, sense noció del valor col·lectiu que tenen i amb la subseqüent dispersió en dependre la seva conservació de coses tan circumstancials com l'amplitud d'un pis o la consciència cultural d'un hereu. Una política cultural de mires autènticament nacionals hauria de fer el que fos per localitzar i, progressivament, anar reunint aquests fons o – ara ja malauradament no podem parlar d'altra manera – el que resta d'aquests fons: documents, manuscrits, correspondències, etc. La nostra història literària ho exigeix. Però, fins ara, les institucions només fan mutis.

Un dels episodis més heroics de la nostra història cultural va ser la política d'adquisicions de la Junta de Museus en els primers anys de segle, quan Josep Pijoan va

lliurar una autèntica batalla personal per salvar amb tota mena de tripijocs unes peces d'art que, altrament, haurien fugit a engruixir col·leccions estrangeres i les botigues dels antiquaris. Va ser gràcies a aquells tripijocs que actualment podem lluir –o, millor, podríem lluir– un Museu digne. Però no ens enganyem: l'èpica de l'episodi té una altra cara. Una galdosa política institucional i la misèria cultural del país. Seria bo que la història també ens pogués servir d'exemple.

«Els Marges»